

Janina Zawadowska

Jak Walijszczy reformują swoją oświatę?¹

Summary

How do the Welsh reform their education?

The article contains a description of the experience of the representatives of the Federation of Educational Initiatives and the Association for the Development of Educational Initiatives at a study visit in Wales which took place in October 2008 under the European Programme Leonardo da Vinci, project: "New ideas in rural education: A Small School and a Small Kindergarten". Its aim was to familiarize the participants with the process of introduction of a reform of education which had been initiated by the drafting of a document "Wales: the Learning Country". My comments are on the planned changes in methods, core curriculum, and teacher education (for example, Trinity College in Carmarthen).

Key words: European Programme Leonardo da Vinci, Project "New ideas in rural education – A Small School and a Small Kindergarten," education reform in Wales, the document "Wales: the Learning Country", holistic education, core curriculum, teacher education

Słowa kluczowe: Europejski Program Leonardo da Vinci, projekt „Nowe idee w oświacie wiejskiej – Mała Szkoła i Małe Przedszkole,” reforma edukacji w Walii, dokument „Walia: Kraj uczący się”, uczenie holistyczne, podstawa programowa, kształcenie nauczycieli

Przedstawiciele Federacji Inicjatyw Oświatowych FIO i Towarzystwa Rozwijania Inicjatyw Oświatowych TRIO, którzy w październiku 2008 wzięli udział w wizycie studyjnej w Walii w ramach Europejskiego Programu Leonardo da Vinci, projekt: „Nowe idee w oświacie wiejskiej – Mała Szkoła i Małe Przedszkole,” chcą się podzielić swoimi doświadczeniami z obserwacji przeprowadzanej tam reformy oświaty. Jej etap pilotażowy w zakresie oświaty dzieci najmłodszych właśnie się zakończył i od września roku 2008 reforma wprowadzana jest do szkół walijskich dla dzieci najmłodszych. Sądzimy, że te informacje mogą być przydatne Ministerstwu Edukacji Narodowej w związku z przygotowywanym przez nie reformy systemu oświaty w roku szkolnym 2009/2010. Za najważniejsze elementy powodzenia tej reformy uważamy:

¹ Dr Janina Zawadowska była pedagogiem, nauczycielką, wicedyrektorką Departamentu Doskonalenia Nauczycieli w Ministerstwie Edukacji Narodowej, wieloletnią dyrektorką Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, prezesem Towarzystwa Rozwijania Inicjatyw Oświatowych TRIO, członkiem Rady Programowej miesięcznika „Dyrektor Szkoły”, wychowawczynią młodzieży, oddaną sprawom polskiej edukacji i doskonaleniu nauczycieli. Zmarła 7 grudnia 2010 roku. Powstały tekst jest wynikiem udziału Autorki w wizycie studyjnej w Walii w związku z realizacją projektu.

1. Pozyskanie wszystkich ugrupowań politycznych w parlamencie dla przeprowadzanych zmian.
2. Przygotowanie założeń reformy w oparciu o badania i czerpanie przykładów z innych krajów (w przypadku Walii była to Szwecja, Dania i Włochy – Reggio Emilia).
3. Przetestowanie wprowadzanych zmian w wybranych szkołach (pilotaż).
4. Przygotowanie nauczycieli do wdrażania planowanych zmian.
5. Przekonanie rodziców do celowości reformy.

Jak Walijszczy przygotowali swoją reformę oświaty?

Nasza obecność w Unii Europejskiej oznacza, jak dotąd, intensywny strumień pieniędzy, który trafia do nas od kilku lat. I to nie tylko po to, żeby wspierać naszą kulawą gospodarkę czy latać dziurawe drogi. Dzięki programom europejskim mamy także dużo środków na edukację. Oznacza to między innymi ożywienie wymiany nauczycieli z różnych krajów, co stwarza możliwość dzielenia się doświadczeniami i przyglądania się „jak to robią inni”.

Dwie polskie organizacje pozarządowe, Federacja Inicjatyw Oświatowych FIO i Towarzystwo Rozwijania inicjatyw Oświatowych TRIO wykorzystały tę okazję, aby w ramach programu „Uczenie się przez całe życie” – Leonardo da Vinci (Staża i Wymiany) zrealizować projekt „**Nowe idee w oświacie wiejskiej – Mała Szkoła i Małe Przedszkole**”.

Do udziału w projekcie zaproszono nauczycieli i dyrektorów wiejskich szkół podstawowych i przedszkoli – **animatorów, wyszkolonych i pracujących w ramach programu EFS realizowanego przez FIO “Małe Przedszkole w Każdej Wsi” oraz wykształconych przez TRIO edukatorów programu “Małe Wiejskie Przedszkole”**, realizowanego w latach 2000–2005 przy finansowym wsparciu MEN.

Projekt taki wymaga partnerów zagranicznych. Dla naszego projektu była to organizacje pozarządowe z Walii i Finlandii. Wybór krajów partnerskich nie był przypadkowy. O niezwykłych osiągnięciach oświaty fińskiej powszechnie wiadomo. To będzie druga część naszego projektu, realizowana wiosną 2009 roku. Ale równie interesującym krajem była dla nas Walia. Dotychczas system edukacji w Walii był wspólny z angielskim, Szkocja i Północna Irlandia miały systemy odrębne. Od paru lat jednak Walia zmienia swój system oświaty i było dla nas bardzo ciekawe, jak przebiega to reformowanie na etapie edukacji dzieci najmłodszych. W świetle planowanych od 2009 roku zmian w Polsce obserwacje reformy walijskiej mogą być interesujące i inspirujące nie tylko dla nauczycieli, ale i oświatowych decydentów, którzy te zmiany u nas przygotowują. W październiku 2008 odbyliśmy wizytę studyjną w Walii, zorganizowaną przez naszego walijskiego partnera ACWSS² i chcemy podzielić się naszymi wrażeniami i zdobytą wiedzą.

² Stowarzyszenie Gmin Walijskich Prowadzących Małe Szkoły na obszarach wiejskich (The Association of Communities in Wales with Small Schools, ACWSS) ma na celu przedsięwzięcia jednoczące wiele podmiotów działających na wsi na rzecz całościowego rozwoju społeczności lokalnej. Głównym ich celem jest, poprzez rozwój edukacji, zapewnienie zdobywania poszukiwanych kwalifikacji dla rozwoju zasobów ludzkich, zapewnienia zatrudnienia, a przez to podniesienie poziomu życia społeczności.

Podstawą walijskiej reformy była decyzja z roku 2001, kiedy to Parlament Walijski ogłosił dokument „**Walia; Kraj Uczący się**” (**Wales, The Learning Country**). Wtedy w Walii zdarzyło się coś, co w Polsce jakoś zdarzyć się nie może: **Wszyscy** posłowie, niezależnie od przynależności partyjnej, zawarli pakt ponad podziałami politycznymi, aby reformę edukacji przeprowadzić (!). Celem reformy jest podniesienie poziomu życia w Walii. W porównaniu z innymi krajami Zjednoczonego Królestwa Walia ma niską aktywność ekonomiczną, niski poziom umiejętności i kwalifikacji pracowników. Współpraca wszystkich sił politycznych na rzecz edukacji jest chyba głównym czynnikiem powodzenia takiego przedsięwzięcia.

Według dokumentu „Walia; Kraj Uczący się” planowane zmiany powinny zapewnić uczenie holistyczne o wszystkich aspektach życia na wszystkich poziomach edukacji i spowodować rozwój nowych umiejętności w społeczeństwie, aby sprostać szybkim zmianom w otaczającym świecie.

Obecna reforma jest odpowiedzią na **niezadowolenie nauczycieli z pasywnych metod nauczania, powodujących u dzieci nudę i utratę ciekawości otaczającego świata**, częstych (co 2, 3 lata) egzaminów zewnętrznych, wymuszających na nauczycielach uczenie „pod testy”. Planowane zmiany dotyczą więc także zaprzestanie stosowania metod podających (nauczyciel „uczy”, dzieci biernie słuchają), zamiast tego nauczanie odbywa się przez pracę własną dzieci (metoda projektów lub inne metody aktywizujące), w której uczniowie sami rozwiązują postawione przez nauczyciela zadania.

Wprowadzenie zmian na poziomie „Foundation Phase” (dzieci w wieku 3–7 lat)³ zostało poprzedzone poprzez pilotaż nowego curriculum (podstawy programowej) w latach 2004–2008 w wybranych szkołach, który następnie został poddany ewaluacji. Wypadła ona bardzo dobrze. Od września tego roku nową podstawę programową wprowadzono do wszystkich szkół⁴. Spowoduje to w następnych latach zmiany na kolejnych etapach nauczania, aż do szkolnictwa wyższego i uczenia się przez całe życie włącznie. Zmiany programowe dla dzieci w wieku 7–1 lat (Primary) już są opracowane i będą testowane od tego roku szkolnego.

Etos nowej podstawy programowej: uczyć się uczenia

Nowe podejście do nauczania małych dzieci polega głównie na promocji **umiejętności uczenia się i kreatywności**. Centralnym jego punktem jest holistyczny rozwój dziecka, a jego wiedza i umiejętności budowane na poprzednich doświadczeniach (konstruktywizm społeczny). Towarzyszy temu zapewnienie zrównoważonego rozwoju, wyrównywanie

³ Jak wiadomo, w Wielkiej Brytanii do szkoły przyjmowane są dzieci trzyletnie, mimo że ten pierwszy rok zdecydowanie ma charakter naszego przedszkola. Czterolatki mają już część zajęć o charakterze edukacyjnym w naszym sensie tego słowa. Grupy pięcio- i sześciolatków uczą się pisania, czytania, rachunków, przyrody i mają wiele zajęć artystycznych i aktywności fizycznej.

⁴ Dotyczy to wszystkich szkół, które zaczynają prace z trzylatkami. Te szkoły, które przyjmują dzieci od 4 lat, zaczną wprowadzać nową podstawę programową od przyszłego roku.

szans edukacyjnych, tworzenie środowiska dla poszanowania różnorodności, współpraca z rodzicami. **Poprzez umiejętnie ukierunkowaną zabawę dzieci eksperymentują, rozwiązują problemy, podejmują samodzielnie decyzje indywidualnie, w mniejszych lub większych grupach.** Zwiększa to ich poczucie własnej wartości, co jest bardzo ważne na tym etapie nauczania. Nowe metody uwzględniają także fakt, że rozwój dziecka nie zawsze jest równomierny i trzeba starannie obserwować, w jakiej fazie rozwoju ono aktualnie się znajduje. Znaczna część zajęć odbywa się poza budynkiem szkolnym, dzieci bezpośrednio obserwują zjawiska otaczającego je świata.

Nowa podstawa programowa obejmuje siedem dziedzin. Są to:

1. Rozwój osobisty i społeczny.
2. Język, pisanie i czytanie, komunikacja.
3. Rozwój umiejętności matematycznych, w tym technologie informacyjne wspierające wszystkie zdobywane umiejętności.
4. Język walijski.
5. Rozumienie otaczającego świata – przyroda.
6. Rozwój fizyczny.
7. Rozwój twórczości artystycznej.

Nowy program kładzie duży nacisk na współpracę ze społecznością lokalną, aby wyjść naprzeciw lokalnym potrzebom i priorytetom bardziej elastycznie niż dotąd, aby promować uczenie się przez całe życie (Lifelong Learning).

Chcemy zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt przygotowania tej reformy. Oprócz pilotażu **nauczyciele wszystkich szkół zostali przeszkoleni do wdrażania reformy od września tego roku.** Może warto się przyjrzeć, jak to zrobiono. Odwiedziliśmy kolegium nauczycielskie Trinity College w Carmarthen (nazwa walijska Caerfyrddin). Tam poznaliśmy program przygotowania nauczycieli do pracy w zreformowanej szkole. Przygotowania to składało się z sześciu modułów o poniższych zakresach tematycznych:

1. Wprowadzenie do idei nowego programu.
2. Rozwój dziecka.
3. Świat zewnętrzny – nauka poza szkołą (np. „szkoły leśne”).
4. Dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
5. Obserwacja dzieci i ich ocenianie.
6. Planowanie zajęć szkolnych.

Szkolenie składało się ze spotkań warsztatowych i pracy własnej nauczyciela. W Trinity College mieliśmy też szansę porozmawiać o tym, jak wygląda podstawowe kształcenie nauczycieli. Dyrektor Departamentu Edukacji tego kolegium, dr Dylan V. Jones przedstawił nam zarys programu kształcenia. Studia trwają trzy lata do uzyskania stopnia BA (Bachelor of Art). W każdym roku 6 tygodni zajmuje praktyka szkolna, która jest starannie monitorowana przez opiekuna ze strony kolegium i ze strony szkoły. Oznacza to, że przyszły nauczyciel ma szansę dobrze poznać swoją przyszłą pracę od strony praktycznej.

Pisząc o nauczycielach w Walii, nie można pominąć ważnej grupy pracowników szkolnych, to jest asystentów nauczycieli. Są to osoby wspierające pracę nauczycieli, które jednak

mają nieco inne zadania niż nauczyciele. Asystenci dzielą się na cztery grupy w zależności od poziomu wykształcenia, posiadanych umiejętności i stopnia odpowiedzialności.

Asystentem nauczyciela pierwszej grupy można zostać po ukończeniu szkoły na poziomie General Certificate of Secondary Education (GCSE) i ukończeniu rocznego kursu. To pozwala na pełnienie funkcji opiekuńczych w pracy z dziećmi i pomoc nauczycielowi w przygotowaniu zajęć. Dalsze szkolenie pozwala zdobywać kolejne stopnie kariery asystenta nauczyciela. Mieliśmy okazję obserwować zajęcia grupy kandydatów na drugi stopień, prowadzonych w szkole w Newport. Oczywiście, szkoleniom tym towarzyszy duża ilość praktyk. Asystent nauczyciela czwartego stopnia ma już szerokie uprawnienia, może też prowadzić niektóre zajęcia lub zastępować nauczyciela. W tej szkole asystentka pełni funkcje jednego z wicedyrektorów. Obecna reforma wprowadziła także zasadę: w szkole **na jedną osobę dorosłą** (nauczyciela lub asystenta) **może przypadać nie więcej niż ośmioro dzieci** (dotychczas było piętnaścioro).

Na koniec jeszcze jedna ważna uwaga wynikająca z obserwacji walijskiej reformy: **Walijscy nie twierdzą, że wymyślili ją sami. Korzystali z wzorów skandynawskich (Dania, Szwecja) oraz włoskich** (region Reggio Emilia). Czy nie jest to dodatkowa wskazówka dla autorów naszej reformy?